

A RÓMAI BIRODALOM BUKÁSA

1. Keresztényüldözések

- keresztények: a császárkultusz ellen
- köv.: 250. Decius császár betiltotta a keresztény vallást
- majd: Diocletianus (284–305) idejében nagymértékű keresztényüldözések
- de: a kereszténység egyre kevésbé hirdet ellenállást az államhatalommal szemben – köv.: betagozódnak a római társadalom és élet minden rétegébe, területébe

2. A kereszténység győzelme

- nem lehet betiltani, annyira elterjed
- **313. Nagy Konstantin**(306–313-tól 337-ig): **A milánói edictum** – szabad vallásgyakorlat (legenda: 312. Milvius-híd)
- eltérő nézetek a kereszténység képviselői között: Athanasius – egylényegűség – Arius – azonos lényegűség
- **325. Nicea: zsinat** – dogmák elfogadása (a császár mint pontifex maximus vett részt) – akik nem fogadják el: eretnekek
- **391. Theodosius császár: a kereszténységet államvallássá teszi**

3. A Birodalom részeinek eltérő fejlődése

Nyugati részek:

- Itália ipara a provinciák fejlődésével hanyatlásnak indul
- Adóemelés köv.: Nyugaton az adóterhek növekedése miatt elnyomorodik a vidéki lakosság
- városok hanyatlása- kereskedelem hanyatlása - a városokba áramló tömegek helyzete is romlik
- a súlyos pénzhiány miatt az adók egyre nagyobb hányadát kellett terményben beszolgáltatni. a társadalom csaknem az önellátás szintjére süllyedt
- Az államszervezet egyre kevésbé képes ellátni feladatait
- Köv.: a IV. század végén a nagybirtok előretörése tapasztalható – új uralkodóosztály kialakulása: önellátó nagybirtokosok
- A nagybirtokosok az állami, közigazgatási-bíráskodási feladatokat is a kezükbe vették
- birtokaikon egyre inkább colonusokat foglalkoztattak, akik a növekvő terhek miatt gyakran elszöktek
- **325-ben** rendelet született a **colonusok röghöz kötéséről**- egy új alávetett, röghöz kötött réteg kialakulása (colonus+házas rabszolga)
- Állandóak a rabszolga- és colonusfelkelések.
- **Patrocinium**: a szabad kisbirtokosok a nagybirtokosok védelme alá helyezkedtek – függőség kialak.
- Fokozódó belső feszültség a nyugati provinciákban (Galliában a bagaudák=harcosok felkelése, afrikai és más tömegmozgalmak).
- Népvándorlási hullámok, állandó a barbár népek támadása (kvádok, markomannok, jazigok, gótok, germánok, alánok, gepidák, szarmaták stb.)

Keleti részek:

- súlyponteltolódás a fejlettebb keleti tartományok javára a gazdasági életben
- fejlettebb az ipar, kereskedelem, jól működnek a helyi piacok, a városokra kisebb adóprés nehezedik
- **Nagy Konstantin: 330. Constantinopolis** (Konstantinápoly) kiépítése

4. A népvándorlás

- germánok: északról keletre vándorolnak(őshaza:Észak-Európa, Balti-tenger környéke) – Marcus Aurelius még vissza tudta őket verni
- **375 körül:** a Fekete-tenger vidékén a **hunok megverték a gótokat** (a gótok itt nomád birodalmat hoztak létre)
- köv.: a keleti gótok nyugatra menekülnek- Rómától kérnek menedéket – ez a népvándorlás kezdete
- hunok: Belső-Ázsiából érkeztek (türk eredetű nép)– Kínába nem tudtak behatolni, ezért nyugati irányba vonultak + felmelegedés
- nyugati gótok: először érkeztek a limeshez –Róma a zsoldjába fogadta őket, de: nem fizettek nekik, ezért a nyugati gótok fellázadtak
- **378. Hadrianopolis:** a nyugati gótok vereséget mértek a rómaiakra
- Nagy Theodósius császár (379–395): szövetségesnek ismeri el őket – betelepíthetnek a Birodalomba: állam az államban
- A központi államhatalom nem tud ellenállni a nomád támadásoknak
- A nomád népek ezzel párhuzamosan egyre szervezettebbé válnak: törzsszövetségek
- 395. Theodosius: felosztja két fia között a Birodalom Nyugati és Keleti tartományát
- **395-ben létrejön a Keletrómai Birodalom Konstantinápoly központtal**
- Területén fennmarad a Rómára jellemző központosítás, a rabszolgatartás, virágzó városok, ipar és fejlett mezőgazdaság
- **Nyugatrómai Birodalom központja Róma, majd Milánó, végül Ravenna**
- a germánok elsősorban ide települtek be
- Frankok: Rajna torkolatvidéke
- Angolok: Britannia
- Burgundok: Rhone
- Gótok: Hispánia
- Vandálok: Afrkia
- A befogadott barbár fejedelmek önállósodása : Germán királyságok kialakulása
- A császári hatalom Itáliába szorul vissza
- 410. gótok: Alarich király vezetésével feldőlnek a várost
- köv.: Aetius (390-454) hadvezér szövetségesnek ismerte el a gótokat
- Attila (434-453)
- Konstantinápolyt adófizetésre kényszeríti, majd:
- 451. Catalaunum – Gallia – Aetius megállítja a hunok előrenyomulását (a csata döntetlen volt)
- 452. Attila Róma ellen vonul, de a város kapuinál visszafordul – I. Nagy Szent Leó kivonult a kapukhoz - angyal
- 453. Attila halála – a hunok a belügyeikkel foglalkoznak
- 454. Aetius meggyilkolása: Róma belső helyzete megrendül – a germánok megerősödnek
- 455. vandál pusztítás – Geiserich király Hispánia (Andalúzia) elfoglalása után Rómát feldőlja
- 476. Odoaker germán vezér megfosztja Romulus Augustulust a hatalmától –a császári hatalom jelvényeit Konstantinápolyba küldi.
- A Nyugatrómai Birodalom területét előzönlük a barbár népek, s a rómaiakkal történő keveredésük révén egy vidékies, mezőgazdasági jellegű, és függőségi viszonyaiban új társadalom született.

A milánói edictum, 313

Amidőn mind én, Constantinus Augustus, mind én, Licinius Augustus Mediolanumban szerencsés körülmények között találkoztunk egymással és tárgyaltunk mindenről, ami a közjó javát és nyugalját illeti, arra a meggyőződésre jutottunk, hogy mindenekelőtt azokat a törvényeket kell felülvizsgálnunk, amelyek gátolják az istenség tiszteletét, hogy mind a keresztények, mind pedig mindenki más is megkapja tőlünk a lehetőséget arra, hogy ki-ki szabadon követhesse azt a vallást, amelyiket akarja. (...) Nem szabad megengedhetőnek tartanunk a szabad választás megtagadását bárkitől is, akár a keresztények hitének, akár egy olyan más vallásnak szenteli a lelkét, amelyet önmaga számára a legalkalmasabbnak ítél. (...) Ugyanezen keresztényeknek szabad és korlátlan engedélyt adtunk vallásuk gyakorlására.

Lactantius szerint az ifjú császárnak a Milvius híd melletti csata előtti éjszakán álmában, Eusebius szerint a csata délelőttjén megjelent a kereszt(égbolton látott kereszt jele), ezzel a görög körirattal: Tuto nika („Ezzel győzz!"). Constantinus a csodás jelet isteni útmutatásnak fogta fel, katonái pajzsára rajzoltatta, s a csatában győzelmet aratott Maxentius trónkövetelő ellen. A diadalt a keresztények istene támogatásának tulajdonította, ezért állt az addig üldözött keresztények oldalára, s tette később államvallássá a kereszténységet.

452. Attila Róma ellen vonul:

„17. Aquileja városának elpusztítása után Friaulban Concordia városát dúlta fel. Majd benyomult a lombard örgrófságba és Treviso, Padova, Verona, Brescia, Cremona, Mantova, Pergamo, Milano, Alexandria, Ferrara és ama vidéknek sok más városa került uralma alá. Ezután elközelt Ravennához; ebben a városban az ariánusok érseke az apostoli szék ellenére tizenkét bíborost nevezett ki a maga felekezetéből; sok kincse volt; a polgárok tudta nélkül, titkon bebocsátotta a városba a hunokat és leölette velük a keresztység fiait, akik a városban hatalmasabbak voltak; megígérte Attila királynak, ha csatlakozik az ő felekezetéhez és üldözi a keresztényeket, népének fárasztása és költség nélkül egész Itáliát, Róma városát és Afrikát is hatalma alá vetheti. Attila szívesen ráállt erre, de inkább a hatalom vonzotta, nem a felekezet. Megértették a rómaiak, micsoda veszedelem származhatik ebből a keresztényekre, Leóhoz fordultak, az apostolihoz, hogy Attilához irányítsa lépteit, kérvén őt a rómaiak nevében, hogy fogadja el adójukat és szolgálatukat, amíg csak él, mármint Attila.

Aközben Attila király elküldötte seregét Apuliába, a sereg élére a Szoárd törzsökéből való Szoárdot rendelte kapitányul, aki végigzámányolta Apuliát, Terra di Lavorót, Calabriát, Reggio városáig és Cataniáig — melyet, amint mondják a bölcs Cato alapított —, azután nagy prédával tért vissza.

Amikor Leó pápa papok sokaságával és kereszteltekkel Ravennához, Attila elébe érkezett, lóháton ülve, a mezőn beszélgettek; Attila király meghallgatta a rómaiak ígéreteit és szavait; bajosnak találta ugyan, mégis teljesítette kívánságaikat az apostoli szék iránt való tiszteletből és mert megijedt egy látomástól. Mikor ugyanis a király feltekintett, feje fölött a levegőben lebegő embert pillantott meg, ez kezében kardot tartott, és fogát csikorgatva azzal fenyegette, hogy elcsapja a fejét; így hát teljesítette a rómaiak követelését és elbocsátotta az apostol utódját; majd a király bevonult Ravennába, és követve a pápa tanácsát, elfogatta az ariánusok érsekét követőivel együtt.

Az Attila által látott emberforma a levegőben, karddal a kezében, valószínűleg angyal volt.